

УДК 655(477)

Б. В. Дурняк, А. М. Штангрет, В. В. Мартинів

СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА У ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНІЙ ГАЛУЗІ

На основі зібраних та опрацьованих статистичних даних визначено ключові тенденції розвитку підприємництва видавничо-поліграфічної галузі України.

На сучасному етапі розвитку нашої держави важливе значення видавничо-поліграфічної галузі в національній економіці зумовлюється не лише обсягами виробленої продукції, а й її характером, призначенням і місцем у суспільстві. Сьогодні видавнича справа і поліграфія виступають важливим засобом підвищення культурно-освітнього рівня громадян, їх виховання і мобілізації на вирішення найважливіших завдань господарського та громадського характеру, оволодіння законами суспільного розвитку, боротьби за соціальний прогрес, демократію й свободу. Видавнича справа і поліграфічна промисловість як сфери суспільних відносин поступово перетворилися на об'єкти підприємницької діяльності. Попит на видавничу та друковану продукцію, її асортимент, кількість, ціни, вимоги щодо якості став визначати ринок. Ринкові відносини спонукали до активного формування принципово нової видавничо-поліграфічної галузі [3].

До того ж існує чимало проблем, зокрема, інформація про стан видавничо-поліграфічної галузі є неповною і не завжди достовірною, оскільки державні органи галузевого управління в центрі і на місцях володіють лише частиною відомостей про роботу суб'єктів видавничої справи та поліграфічної діяльності. Для часткового вирішення даного питання у статті подано інформацію, зібрану й узагальнену авторами безпосередньо в Державному комітеті статистики України по розділах КВЕД 22.1 «видавнича справа» та 22.2 «поліграфічна діяльність» за 2001–2006 роки. Грунтуючись на зазначеному, ми поставили за мету здійснити загальну характеристику тенденцій розвитку підприємництва у видавничо-поліграфічній галузі.

Розвиток економіки будь-якої країни найбільшою мірою залежить від наявності та ефективності господарської діяльності підприємницьких структур. Саме вітчизняні підприємці, переживаючи складні часи приватизації, політичної нестабільності, жорсткої зовнішньої конкуренції тощо, заклали фундамент ринкової економіки держави і з усією відповідальністю доклалися до поступового формування нового суспільного устрою.

Ґрунтуючись на твердженні науковців, що поліграфія є дзеркалом економічного та суспільного розвитку країни, визначимо основні напрями і проблеми розвитку підприємництва у видавничо-поліграфічній галузі упродовж кількох останніх років (табл. 1–3) [1–3]:

Таблиця 1

**Основні показники розвитку видавничо-поліграфічної галузі
у 2002–2006 рр.**

Показник	Рік				
	2002	2003	2004	2005	2006
Кількість підприємницьких структур, од.	5116	5539	5734	5953	5934
Обсяг реалізованої продукції у фактичних цінах, млн грн	3699,8	5019,9	5986,1	6838,2	7646,3
Основні засоби галузі (первісна вартість, на кінець року), млн грн	2586,9	2857,7	3183,4	3734,2	4391,0
Середньорічна кількість найманих штатних працівників у галузі, осіб	69494	69452	73004	74531	70487
Валові інвестиції в основний капітал, млн грн	553,1	437,5	579,6	530,7	786,8
Чистий прибуток, млн грн	157,9	69,1	207,4	320,1	149,9

Таблиця 2

**Кількість промислових підприємств — юридичних осіб
за видами діяльності**

Секція/ КВЕД	Вид діяльності	Рік					
		2001	2002	2003	2004	2005	2006
D	Обробна промисловість	44583	47072	48740	49584	50487	50038
22.1	видавнича справа	2352	2440	2746	2854	2926	2889
22.2	поліграфічна діяльність	2366	2676	2793	2880	3027	3045

Отримані дані вказують на таке:

динаміка узагальнених показників розвитку галузі має переважно позитивний характер, але помітні деякі коливання, спричинені суттєвим впливом різних чинників. Так, середньорічний приріст кількості підприємств у 2002–2006 рр. становив 3,78% при середньому збільшенні обсягу реалізованої продукції щорічно на 19,9%, хоча зміну величини кінцевого фінансового результату не можна вважати виключно позитивною;

оскільки видавнича справа (КВЕД 22.1) та поліграфічна діяльність (КВЕД 22.2) належать до обробної промисловості, то доречно зауважити, що упродовж 2001–2005 рр. кількість підприємницьких структур обробної промисловості щорічно зростала в середньому на 3,16%, а в 2006 р. проти 2005-го відбулося скорочення їх на 0,89%;

зазначені тенденції повністю стосуються і видавничої справи, оскільки середньорічний темп приросту в 2001–2005 р. на рівні 5,6% був перерваний спадом у 2006 р. на 1,26%;

відповідає очікуваному динаміка кількості підприємств поліграфічної діяльності, адже середньорічний темп приросту в 2001–2006 рр. сягнув 5,17%;

у фінансовій звітності за 2006 р. частина підприємств змінила свої КВЕД, що відповідно вплинуло на загальну кількість підприємницьких структур за певним видом діяльності;

у 2005 р. загальна кількість підприємств видавничо-поліграфічної галузі становила 5953, а в 2006-му — 5934 (на 0,32% менше);

у 2006 р. сталися незначні зміни в кількісному складі, але, по суті, вони стали продовженням тих процесів, що відбувалися в попередніх періодах: зростання кількості приватних підприємств і поступове скорочення підприємницьких структур інших форм власності. Наочним прикладом цієї тези може бути видавнича справа, оскільки у 2006 р. порівняно з 2005-им відбулося зменшення кількості підприємств на 37, у т.ч. за рахунок державних на 25 і комунальних на 140 при одночасному збільшенні чисельності приватних на 128;

у подальшому зберігається тенденція до збільшення чисельності малих приватних підприємств як у видавничій справі, так і в поліграфічній діяльності, оскільки темпи приросту в 2006 р. проти попереднього періоду становили, відповідно, 7,25 та 1,13% (табл. 3).

Таблиця 3

Кількість підприємств за видами діяльності

Секція/ КВЕД	Вид діяльності	Тип п-ва	Рік					
			2001	2002	2003	2004	2005	2006
D	Обробна промисловість	усі	44583	47072	48740	49584	50487	50038
22.1	видавнича справа	усі	2352	2440	2746	2854	2926	2889
		основні	241	198	197	198	208	168
		малі	2111	2242	2549	2656	2718	2721
22.2	поліграфічна діяльність	усі	2366	2676	2793	2880	3027	3045
		основні	307	274	275	273	268	266
		малі	2059	2402	2518	2607	2759	2779

Інформація, отримана безпосередньо в Держкомстаті України, дозволяє досить докладно охарактеризувати процеси, наявні у видавничо-поліграфічній галузі. Так, на рис. 1 подано структуру підприємств галузі за окремими видами діяльності.

Найвагомішу частку в структурі (42,5%) займають підприємства, що працюють за КВЕД 22.22.0 «Інша поліграфічна діяльність», тобто ті, які виготовляють різноманітну друковану продукцію. Значну частку посідають і видавничі підприємницькі структури, котрі спеціалізуються на виданні газет (20,3%), книг (11,5%), журналів і періодичних публікацій (9,9%).

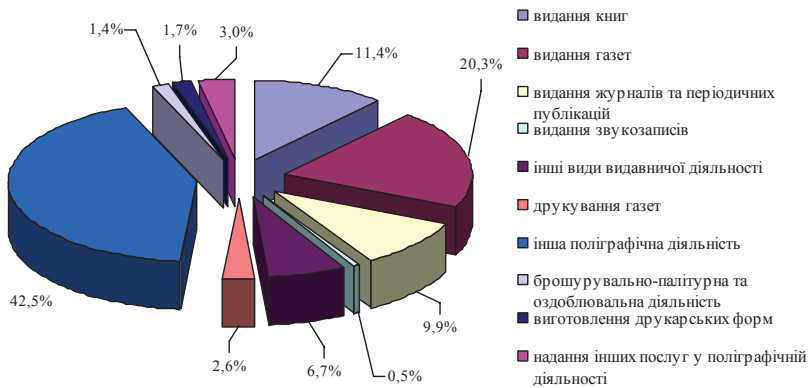

Рис. 1. Структура підприємств видавничо-поліграфічної галузі за видами діяльності у 2006 р.

Крім того, ми проаналізували географічне розташування підприємницьких структур видавничо-поліграфічної галузі. На рис. 2 графічно відображено дані щодо трьох видів діяльності, здійснюваної найбільшою кількістю підприємств. За КВЕД 22.11.0 «видання газет» у 2006 р. лідирувало місто Київ, на території якого функціонує 53,9% загального числа аналогічних підприємств. Вагома частка належить Львівській (10,0%), Харківській (6,1%), Донецькій областям та АР Крим (3,7%). За КВЕД 22.12.0 «видання газет» найбільше підприємств працювало у столиці (22%), на території Львівської (6,6%), Донецької (5,7%), Луганської (5,6%), АР Крим (5,2%). За КВЕД 22.22.0 «інша поліграфічна діяльність» робота була сконцентрована в Києві (30,9%), Харківській (8,5%), Львівській (6,9%), Дніпропетровській (5,4%) та Донецькій (4,6%) областях.

Додатково було складено рейтинг територіальних одиниць за кількістю підприємств щодо інших видів діяльності:

за КВЕД 22.13.0 «видання журналів та періодичних публікацій» домінуюча частка підприємств розташована в столиці — 66,7%;

подібний висновок можна зробити і відносно КВЕД 22.14.0 «видання звукозаписів», оскільки 82,8% видавничих структур знаходиться в Києві;

за КВЕД 22.21.0 «друкування газет» вагома частка підприємств працює в Києві (16,7%), Львівській і Луганській областях (5,8%);

за КВЕД 22.23.0 «брошурувально-палітурна та оздоблювальна діяльність» основну частку посідають Київ (32,6%) та Львівська область (12,8%);

за КВЕД 22.24.0 «виготовлення друкарських форм» виробництво сконцентроване в Києві (18,8%), Львівській (10,9%) та Луганській (9,9%) областях;

за КВЕД 22.25.0 «надання інших послуг у поліграфічній діяльності» домінують Київ (38,8%), Донецька (10,1%), Запорізька (6,2%) та Дніпропетровська (5,1%) області.

Як підсумок, можна стверджувати, що основними центрами активного розвитку видавничо-поліграфічної галузі України є, безперечно, Київ, а також Львівська, Харківська, Донецька, Дніпропетровська та Луганська області.

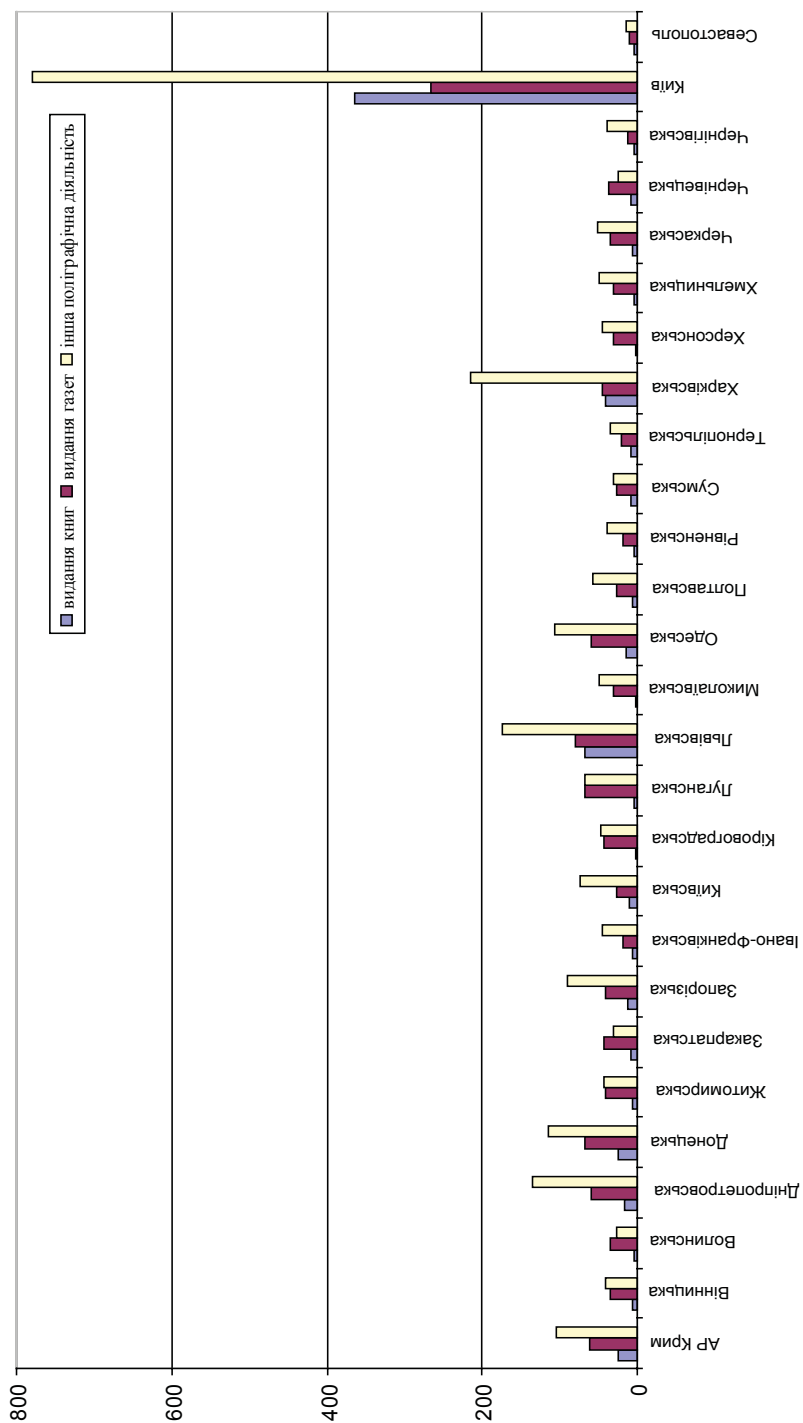

Рис. 2. Динаміка кількості підприємств видавничо-поліграфічної галузі за основними видами діяльності

Всебічне дослідження особливостей господарської діяльності підприємницьких структур видавничо-поліграфічної галузі дозволило виділити наступні чинники, які негативно впливають на їх розвиток [4]: низький рівень платоспроможності населення, який стримує зростання попиту на друковану продукцію; зменшення інтересу до читання і перегляду видавничої друкованої продукції; невідповідність потенціалу поліграфічних підприємств потребам ринку друкарської продукції, вимогам якості, термінів виконання і вартості поліграфічних послуг, що змінилися; технічне і технологічне відставання більшості підприємств від середнього світового рівня; залежність від імпорту матеріалів і устаткування, відсутність розвиненого вітчизняного поліграфічного машинобудування й ефективного забезпечення вітчизняними матеріалами; втрати від розміщення замовлень на зарубіжній поліграфічній базі, наявність високих податків і митного збору на ввезення матеріалів і технологічного устаткування; низька інвестиційна активність видавничо-поліграфічних структур.

За результатами проведеного дослідження можна дійти наступних висновків: напрями розвитку видавничо-поліграфічної галузі частково збігаються із загальноекономічними процесами, можливо, за винятком лише поліграфічної діяльності, кількість підприємств якої має чітку тенденцію до зростання упродовж 2001–2006 рр. як у видавничій справі, так і у поліграфічній діяльності, найвищий темп приросту характерний для малого бізнесу; побудовані рейтинги щодо кількості підприємств за окремими видами діяльності дозволили визначити центри розвитку вітчизняної поліграфії: місто Київ, Львівська, Харківська, Донецька, Дніпропетровська та Луганська області.

1. Дурняк Б. Видавничо-поліграфічна галузь України: стан, проблеми, тенденції. Статистично-графічний огляд: моногр. / Дурняк Б., Штангрет А., Мельников О. — Львів: УАД, 2006. — 274 с. 2. Дурняк Б., Штангрет А., Мельников О. Тенденції розвитку підприємства у видавничо-поліграфічній галузі України (2001–2006): матеріали наук.-техн. конф. професорсько-викладацького складу, наук. працівників і асп. — Львів: УАД, — 2008. — С. 3. 3. Швайка Л. А. Розвиток і регулювання видавничого підприємства: моногр. / Л. А. Швайка. — Львів: УАД, 2005. — 432 с. 4. Штангрет А. М. Окремі аспекти збитковості вітчизняної поліграфії / Б. В. Дурняк, О. В. Мельников // Принт плюс. — 2007. № 6. — С. 22–23.

СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В ИЗДАТЕЛЬСКО-ПОЛИГРАФИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ

На основании обработанных статистических данных определены ключевые тенденции развития предпринимательства издательско-полиграфической отрасли Украины.

STATE AND TENDENCIES OF DEVELOPMENT OF ENTERPRISE IN IZDATELSKO-POLIGRAFICHNIY INDUSTRY

In the article, on the basis of the collected and worked out static information, certainly key tendencies of development of enterprise of publisher-polygraphy industry of Ukraine.

Стаття надійшла 03.09.08